

PERSBERICHT van het EU-drugsagentschap in Lissabon

JAARVERSLAG 2007: BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

Positieve berichten in jaarverslag over de stand van de drugsproblematiek in Europa ontsierd door hoog aantal drugsgelateerde sterfgevallen en stijgend cocaïnegebruik

(22.11.2007, LISSABON **ONDER EMBARGO t/m 10.00 uur MET**) Na een decennium van toenemend drugsgebruik gaat Europa nu mogelijk een stabielere fase in, zegt het **EU-drugsagentschap**, het **EWDD**. Niet alleen zijn er tekenen dat het heroïnegebruik en het injecterend drugsgebruik minder wijdverspreid zijn geworden, maar nieuwe gegevens duiden erop dat het gebruik van cannabis mogelijk aan het stabiliseren is na een lange periode van stijging. De positieve berichten worden echter ontsierd door het hoge aantal drugsgelateerde sterfgevallen en het stijgende cocaïnegebruik. Dit meldt het **EWDD** in het vandaag in Brussel verschenen **Jaarverslag 2007 over de stand van de drugsproblematiek in Europa**.

- **Cannabis:** Het gebruik stabiliseert en de populariteit onder jongeren lijkt af te nemen. Maar intensief cannabisgebruik veroorzaakt gezondheidsproblemen — ongeveer 3 miljoen personen gebruiken mogelijk dagelijks of bijna dagelijks cannabis.
- **Cocaïne:** De schattingen met betrekking tot het gebruik stijgen weer. Ongeveer 4,5 miljoen Europeanen zeggen de drug het afgelopen jaar te hebben gebruikt. De hoeveelheid in beslag genomen cocaïne bereikte een recordhoogte in Europa: 107 ton in 2005, ruim 45% meer dan in 2004.
- **HIV:** Het algemene beeld is positief, maar 3 500 nieuwe infecties onder injecterende drugsgebruikers in 2005 onderstrepen de noodzaak om de inspanningen voort te zetten. Ongeveer 200 000 injecterende drugsgebruikers zijn besmet met HIV, en ongeveer 1 miljoen met HCV, 'Europa's verborgen epidemie'.
- **Sterfgevallen:** Europa dreigt de doelstelling om het aantal drugsgelateerde sterfgevallen te verminderen niet te halen. Er zijn tussen de 7 000 and 8 000 sterfgevallen door overdoseringen per jaar, waarbij de meest recente gegevens geen dalende trend laten zien.

Het gebruik van cannabis stabiliseert, de populariteit onder jongeren lijkt af te nemen

Bijna een kwart van alle volwassenen in de EU — ongeveer 70 miljoen mensen in de leeftijdscategorie 15–64 jaar — heeft ooit cannabis gebruikt en ongeveer 7% — 23 miljoen mensen — heeft dat in het afgelopen jaar gedaan. Maar terwijl cannabis de meest geconsumeerde illegale drug van Europa blijft en het gebruik op een historisch hoog niveau ligt, geven nieuwe trendgegevens reden tot 'voorzichtig optimisme', zo wordt in het jaarverslag gesteld.

Na de escalatie van het cannabisgebruik in de jaren negentig en de meer bescheiden toename na 2000, duiden de meest recente gegevens erop dat het cannabisgebruik nu stabiliseert of zelfs daalt, vooral in landen met een hoge prevalentie. In sommige lidstaten zijn er tekenen dat de populariteit van de drug onder jongere leeftijdsgroepen mogelijk aan het afnemen is.

Volgens het vandaag verschenen jaarverslag heeft gemiddeld 13% van de jonge Europeanen (15–34 jaar) in het afgelopen jaar cannabis gebruikt. De hoogste percentages worden gerapporteerd door **Spanje** (20%),

Tsjechië (19,3%), **Frankrijk** (16,7%), **Italië** (16,5%) en het **Verenigd Koninkrijk** (16,3%) (tabel GPS-11, figuur GPS-4, nationale enquêtegegevens). Recente trendgegevens over de landen met de hoogste percentages tonen aan dat deze in **Spanje** zijn gestabiliseerd of beginnen te dalen, en met 3 tot 4 procentpunten zijn gedaald in **Tsjechië**, **Frankrijk** en het **Verenigd Koninkrijk**. En de meest recente gegevens over landen in de middenmoot tonen een stabilisatie in **Denemarken** en **Nederland** en een afname in **Duitsland**.

Het percentage jongvolwassenen in de leeftijdscategorie 16–24 jaar in het **Verenigd Koninkrijk** dat het afgelopen jaar cannabis heeft gebruikt, is gedaald van 28,2% in 1998 tot 21,4% in 2006, wat erop kan duiden dat de drug in deze groep aan populariteit heeft ingeboet (figuur GPS-10). Volgens de Spaanse schoolenquête is het gebruik in de leeftijdscategorie 14–18 jaar gedaald van 36,6% in 2004 tot 29,8% in 2006.

Terwijl het gebruik van cannabis nog steeds lijkt toe te nemen onder jongvolwassenen in **Hongarije**, **Slowakije** en **Noorwegen**, is deze stijging gering en in de meest recente schattingen over het algemeen minder uitgesproken. De uitzondering is **Italië**, waar het percentage jongvolwassenen dat in het afgelopen jaar cannabis heeft gebruikt, steeg van 12,8% in 2003 naar 16,5% in 2005 (figuur GPS-4).

Meer aandacht voor intensief cannabisgebruik

Slechts een relatief klein deel van de cannabisgebruikers zegt de drug regelmatig en intensief te gebruiken, maar het gaat daarbij nog steeds om een 'aanzienlijk aantal personen', aldus het jaarverslag. Het **EWDD** schat dat ongeveer een vijfde (18%) van de 70 miljoen volwassenen (15–64 jaar) die ooit cannabis hebben gebruikt, aangeeft ook in de afgelopen maand cannabis te hebben gebruikt, meer dan 13 miljoen Europeanen. Naar schatting 1% van de volwassen Europeanen — circa 3 miljoen mensen — gebruikt de drug mogelijk dagelijks of bijna dagelijks. De prevalentiecijfers zijn over het algemeen hoger in jongere leeftijdscategorieën, in het bijzonder onder jonge mannen (figuur GPS-7).

Marcel Reimen, voorzitter van de Raad van Bestuur van het EWDD, zegt hierover: 'Hoewel het bemoedigend is dat de escalatie van het cannabisgebruik is opgehouden, moeten we nu onze aandacht richten op een betere monitoring van intensievere consumptiepatronen in Europa. Het agentschap is al bezig om samen met de lidstaten nieuwe rapportagemethoden voor dit specifieke probleem te ontwikkelen en om de schattingen van het agentschap te verfijnen. Om antwoorden op dit probleem te kunnen vinden en in te schatten welke potentiële gevolgen Europa's meest geconsumeerde illegale drug voor de volksgezondheid heeft, is het cruciaal om een goed begrip te krijgen van hoe en waarom cannabisgebruikers problemen ontwikkelen.'

Tussen 1999 en 2005 is het aantal Europeanen dat zich aanmeldt voor de behandeling van aan cannabis gerelateerde problemen ongeveer verdrievoudigd, hoewel de meest recente cijfers op een stabilisatie lijken te duiden. In deze periode is het aantal nieuwe behandelaanvragen voor cannabisverslaving gestegen van 15 439 naar 43 677, en in 2005 hield meer dan een kwart (29%) van alle nieuwe behandelaanvragen verband met cannabis (figuur TDI-1, deel ii; hoofdstuk 3, figuur 4).

In hoeverre deze toegenomen vraag het gevolg is van een toename van het intensieve gebruik van cannabis en de daaropvolgende behoefte aan behandelingen blijft onduidelijk. Ook andere factoren kunnen een belangrijke rol spelen, zoals een groter aantal doorverwijzingen door justitie, een betere rapportage of het aanbieden van nieuwe, specifiek op cannabis gerichte behandelingen.

'De Europese cannabissituatie is gecompliceerd en wordt ook beïnvloed door marktfactoren', zo wordt in het jaarverslag opgemerkt. Meer dan de helft van de EU-lidstaten maakt inmiddels melding van cannabisproductie in eigen land. Deze binnenlands geproduceerde cannabis kan heel krachtig zijn, maar is moeilijker op te sporen en te onderscheppen dan geïmporteerde variëteiten omdat de aanvoerroutes korter zijn. Het analyseren van de cannabismarkt zal in 2008 één van de prioriteiten van het agentschap zijn.

In Europa worden nu innovatieve behandelmethoden ontwikkeld om in te spelen op de zeer verschillende behoeften van occasionele, regelmatige en intensieve cannabisgebruikers (hoewel het onderzoek op dit gebied

nog steeds grotendeels Amerikaans of Australisch is). Deze behandelmethoden omvatten onder andere interventies via internet waarbij de gebruikers hun eigen consumptiepatroon kunnen evalueren en het versturen van sms-berichten om informatie en advies te geven. Bijna de helft van alle EU-lidstaten (13 landen) meldt inmiddels te beschikken over gespecialiseerde behandelmethodes voor problematische cannabisgebruikers.

Meest recente schattingen laten opnieuw een stijging van het cocaïnegebruik zien

Naar schatting hebben 4,5 miljoen Europeanen (15–64 jaar) in het afgelopen jaar mogelijk cocaïne gebruikt, zegt het **EWDD**, dat de schatting van 3,5 miljoen volwassenen uit het **Jaarverslag 2006** naar boven heeft bijgesteld. In het vandaag gepresenteerde **Jaarverslag** wordt gezegd: 'De vorig jaar gemelde stabilisering wordt dan ook niet bevestigd door de nieuwe (Europese) gegevens, die wijzen op een algemene gebruikstoename'.

Ondanks de grote verschillen tussen landen bevestigen de nieuwe gegevens de positie van cocaïne als Europa's populairste stimulerende drug en op één na meest gebruikte illegale drug, na cannabis en nog voor ecstasy en amfetaminen. Het **EWDD** schat dat ongeveer 12 miljoen Europeanen — 4% van alle volwassenen — ooit cocaïne hebben geprobeerd. Ongeveer 2 miljoen Europeanen hebben in de afgelopen maand cocaïne gebruikt, meer dan tweemaal zo veel als het geschatte aantal ecstasygebruikers.

De meeste landen die beschikken over recente enquêtegegevens melden een toename van het cocaïnegebruik onder jongvolwassenen (15–34 jaar) in het afgelopen jaar, hoewel de toename in de landen met de hoogste prevalentie — **Spanje** en het **Verenigd Koninkrijk** — relatief beperkt was. Dit kan erop duiden dat de toename aan het afvlakken is. Een duidelijke toename werd gerapporteerd door **Denemarken** en **Italië** (hoofdstuk 5, figuur 7).

Gevolgen van cocaïne voor de volksgezondheid

Eén indicatie voor de mate waarin cocaïnegebruik gevolgen heeft voor de volksgezondheid is de toegenomen vraag naar behandelingen voor aan deze drug gerelateerde problemen. In 2005 hield bijna een kwart (22%) van alle nieuwe hulpvragen in Europa verband met cocaïne: in totaal ging het om 33 027 nieuwe cliënten, tegenover 12 633 nieuwe cliënten in 1999 (figuur TDI-1, deel ii). **Spanje** en **Nederland** melden een hoog percentage cocaïnegebruikers onder drugscliënten. Deze twee landen zijn ook verantwoordelijk voor de meerderheid van de gerapporteerde behandelingen voor cocaïnegebruik.

Volgens het **Jaarverslag** moeten de behandeldiensten zorg aanbieden aan een breed spectrum van cliënten: sociaal geïntegreerde recreatieve gebruikers, die cocaïne consumeren in combinatie met alcohol of andere drugs; cocaïnegebruikers met opiatenproblemen, die cocaïne injecteren met heroïne en een kleine groep sterk gemarginaliseerde gebruikers van crack-cocaïne. In 2005 werden in Europa ongeveer vierhonderd sterfgevallen geregistreerd die waren gerelateerd aan cocaïne. De gezondheidsproblemen die het gevolg zijn van cocaïnegebruik worden met de huidige rapportagesystemen vaak echter niet goed waargenomen. In de selected issue 'Cocaïne en crack-cocaïne: een groeiend probleem voor de volksgezondheid' wordt in het vandaag gepresenteerde jaarverslag bijzondere aandacht aan dit onderwerp besteed (zie de perssamenvatting).

Recordhoeveelheid cocaïne onderschept

Ook andere factoren wijzen op een stijgende trend in het cocaïnegebruik, 'en bevestigen daarmee het beeld dat cocaïne een steeds grotere rol gaat spelen in Europa's drugsproblematiek' aldus het **Jaarverslag**. In de periode 2000–2005 zijn op Europees niveau zowel het totale aantal cocaïnevangsten als de in beslag genomen hoeveelheden toegenomen. In 2005 zijn in de EU naar schatting 70 000 cocaïnevangsten gedaan, goed voor in totaal 107 ton, een stijging van 45% ten opzichte van 2004.

De meeste cocaïne komt Europa nog steeds via het **Iberisch schiereiland** binnen en er is een opvallende stijging van het aantal cocaïnevangsten en de daarbij onderschepte hoeveelheden te zien in **Spanje** en **Portugal**. **Spanje** nam ongeveer de helft van het totale aantal vangsten en ook het grootste volume aan onderschepte cocaïne voor zijn rekening (48,4 ton in 2005, tegenover 33,1 ton in 2004). **Portugal** heeft

Nederland in 2005 ingehaald als het land met de op één na grootste hoeveelheden onderschepte cocaïne (18,1 ton in 2005, tegenover 7,4 ton in 2004) (tabel SZR-10).

De meeste cocaïne die in Europa wordt onderschept, komt het continent binnen vanuit **Zuid-Amerika** of via **Midden-Amerika** en het **Caraïbisch gebied**, waarbij **West-Afrikaanse landen** in toenemende mate worden gebruikt als doorvoerlanden. De EU reageert op veranderingen in de handelsroutes door het versterken van de coördinatie en de samenwerking tussen de lidstaten. Een voorbeeld daarvan is de oprichting in september 2007 in Portugal van het Maritieme Analyse en Operatie Centrum Narcotica (MAOC-N), een samenwerkingsverband tussen zeven EU-lidstaten (**Spanje, Ierland, Frankrijk, Italië, Nederland, Portugal** en het **Verenigd Koninkrijk**) waarbij ook Europa is betrokken.

Het aantal aan cocaïne gerelateerde misdrijven steeg in de periode 2000–2005 in alle Europese landen, met uitzondering van **Duitsland**, waar dit aantal relatief stabiel bleef. Het gemiddelde over de hele EU nam in deze periode met 62% toe (hoofdstuk 1, figuur 1).

HIV: positief beeld, maar ongeveer 3 500 nieuwe infecties onder injecterende drugsgebruikers in 2005

Het aantal HIV-infecties onder injecterende drugsgebruikers was in 2005 in de meeste landen van de EU laag. Dit positieve beeld kan worden geplaatst in de context van de grotere aandacht voor preventie, behandeling en schadebeperking en de afnemende populariteit van het injecteren van drugs in een aantal landen. Door de uitbreiding van het aanbod van diensten lijken HIV-epidemieën zoals die in voorgaande jaren in Europa werden gesignaleerd te zijn voorkomen.

In het jaarverslag wordt opgemerkt: 'De situatie in **Estland, Letland en Litouwen** blijft zorgwekkend, maar ook hier wijzen de meeste recente gegevens in de richting van een relatieve afname van het aantal nieuwe infecties'. Deze lagere besmettingscijfers duiden erop dat de kans groot is dat de algemene infectielast (¹) als gevolg van injecterend drugsgebruik aan het afnemen is, vooral in gebieden waar de prevalentie hoog is (figuur INF-2). **Portugal** rapporteert van alle EU-landen waarover gegevens beschikbaar zijn het hoogste aantal HIV-infecties onder injecterende drugsgebruikers (circa 850 nieuwe HIV-diagnoses in 2005).

Hoewel het injecterend drugsgebruik minder belangrijk is geworden als bron van HIV-infecties, schat het **EWDD** dat deze praktijk in 2005 nog altijd verantwoordelijk was voor ongeveer 3 500 nieuwe HIV-diagnoses in de EU. Dit cijfer is weliswaar historisch laag, maar het gaat hier nog steeds om een aanzienlijk volksgezondheidsprobleem. In het *Jaarverslag* wordt opgemerkt dat tussen de 100 000 en 200 000 mensen die ooit drugs hebben geïnjecteerd besmet zijn met HIV.

Het hepatitis C-virus (HCV) heeft echter een hogere prevalentie onder injecterende drugsgebruikers in de EU dan HIV, en de verspreiding van HCV is ook gelijkmatiger. Het **EWDD** schat dat ongeveer 1 miljoen mensen die ooit drugs hebben geïnjecteerd besmet zijn met HCV. Uit studies die zijn uitgevoerd in de periode 2004–2005 is gebleken dat de prevalentie van HCV over de hele linie hoog is, wat geïllustreerd wordt door het feit dat de meeste landen (17) prevalenties van meer dan 60% rapporteren in ten minste een van de onderzochte groepen. In tegenstelling tot HIV-infecties, waar de preventie- en schadebeperkingsdiensten duidelijk succesvol zijn, lijken deze diensten minder effect te hebben op de verspreiding van HCV, 'Europa's verborgen epidemie'.

Europa dreigt doelstelling om aantal drugsgelateerde sterfgevallen te verminderen niet te halen

Overdoseringen zijn een belangrijke oorzaak van vermijdbare sterfgevallen onder jonge Europeanen, zegt het **EWDD**. Maar de meest recente Europese gegevens tonen aan dat het aantal drugsgelateerde sterfgevallen op een historisch hoog niveau ligt en niet afneemt, wat onderstreept dat beleidsmakers meer aandacht aan dit probleem moeten besteden (hoofdstuk 8, figuur 13). Het terugdringen van het aantal drugsgelateerde sterfgevallen is een specifieke doelstelling van het huidige EU-actieplan inzake drugs (2005–2008).

Het **EWDD** schat het aantal drugsgelateerde sterfgevallen in de **EU** en **Noorwegen** in 2005 tussen de 7 000 and 8 000, waarvan het merendeel verband houdt met het gebruik van opiaten. In verschillende landen is

recentelijk een toename van het aantal sterfgevallen gerapporteerd, met duidelijke stijgingen van meer dan 30% in: **Griekenland** (2003–2005), **Oostenrijk** (2002–2005), **Portugal** (2003–2005) en **Finland** (2002–2004).

Het aantal drugsgerelateerde sterfgevallen in de **EU** en **Noorwegen** nam met 6% af in 2001, met 14% in 2002 en met 5% in 2003 (hoofdstuk 8, figuur 13), na een scherpe toename in de jaren tachtig en begin jaren negentig en een verdere gestage stijging vanaf het eind van de jaren negentig tot het jaar 2000. Zoals al in het **Jaarverslag 2006** werd opgemerkt, lijkt de significante neerwaartse trend in het aantal sterfgevallen dat tussen 2000 en 2003 zichtbaar was niet verder door te zetten, gezien de lichte stijging van het aantal drugsgerelateerde sterfgevallen tussen 2003 en 2004 (tabel DRD-2, deel i).

Terwijl escalatie van het heroïnegebruik en het intraveneus drugsgebruik de waarschijnlijke oorzaak was van eerdere stijgingen van het aantal sterfgevallen, is dit nu niet het geval, omdat het heroïnegebruik in de meeste Europese landen stabiel lijkt te zijn. 'Het is dringend noodzakelijk om te onderzoeken waarom het aantal drugsgerelateerde sterfgevallen zo hoog blijft', zegt **Wolfgang Götz**, de **directeur van het EWDD**. Mogelijke risicofactoren zijn, onder andere, een stijging van het polydrugsgebruik door opiatengebruikers en de toegenomen beschikbaarheid van heroïne.

In 2006 werd naar schatting 6 610 ton opium geproduceerd, waarvan 92% in **Afghanistan**. De potentiële wereldwijde heroïneproductie werd geschat op 606 ton in 2006, tegen 472 ton in het jaar daarvoor (UNODC, 2007). Hoewel de gevolgen van de recordproductie van opium nog niet zichtbaar zijn in de cijfers over het heroïnegebruik, wordt in het vandaag gepubliceerde jaarverslag gewaarschuwd: 'De toenemende opiumproductie in Afghanistan doet de vraag rijzen of de algemene stabiele tot verbeterende situatie op het gebied van heroïnegebruik in Europa houdbaar is'.

Uit onderzoek blijkt dat substitutiebehandelingen de kans op een fatale overdosis verkleinen, maar toch wordt er elk jaar weer melding gemaakt van sterfgevallen die in verband worden gebracht met het verkeerd gebruik van substitutiemedicijnen. Het synthetische opiaat methadon wordt, samen met andere psychoactieve stoffen, door verschillende landen genoemd in verband met een groot deel van de drugsgerelateerde sterfgevallen. Het monitoren van deze sterfgevallen en de omstandigheden waarin ze plaatsvinden kan belangrijke informatie opleveren voor het verbeteren van substitutieprogramma's en het vormgeven van initiatieven op het gebied van preventie en schadebeperking.

Maatregelen die kunnen bijdragen tot het terugdringen van het aantal drugsgerelateerde sterfgevallen en het sterftecijfer zijn bijvoorbeeld: gemakkelijkere toegang tot behandelingen; risicoverlagende strategieën voor drugsgebruikers die uit de gevangenis komen; het trainen van drugsgebruikers in het geven van eerste hulp in noodsituaties en het geven van opleidingen aan behandelend personeel op het gebied van de gevaren van polydrugsgebruik. In het *Jaarverslag* wordt echter gesteld: 'Europa kent nog geen alomvattende aanpak voor overdosispreventie'.

Wolfgang Götz zegt: 'Meer dan 7 000 verloren levens per jaar vormen een niet te negeren teken dat we het niet goed doen op het gebied van overdosispreventie in Europa. We hebben wezenlijke vooruitgang geboekt bij het terugdringen van HIV onder drugsgebruikers. Nu moeten we even effectieve actie ondernemen om het aantal drugsgerelateerde sterfgevallen te verminderen. Daarvoor zijn innovatie, vastberadenheid en visie nodig en uiteindelijk ook de wil bij beleidsmakers om te investeren in programma's voor het terugdringen van het aantal overdoseringen'.

Opmerkingen: De in het *Jaarverslag* gebruikte gegevens hebben betrekking op het jaar 2005 of het meest recente jaar waarover gegevens beschikbaar zijn. De figuren en tabellen die in dit persbericht worden genoemd zijn terug te vinden in het jaarverslag zelf of in het *Statistical Bulletin 2007*. Informatie over alle producten, persberichten, services en initiatieven die verband houden met het *Jaarverslag* is beschikbaar op: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2007/annualreport.cfm>

(¹) Voor 'infectielast', zie <http://www.who.int/healthinfo/bod/en/index.html>